

הלכות תפילין מב-גמ

ולענין הלכה יש להחמיר כסברא הא' ^{טז} אף על פי שהעיקר כסברא הב' ^{טז} ואעפ"כ נהגו עכשיו לכתוב גימין וקמיעות על קלף המעובד לשם ספר תורה לפי שכיון שנהגו כן הרי זה כאלו התנה עליו מתחלה שהרי כשהסופרים מתקנים אותן מתקנים אותן על דעת להשתמש בו הן לדבר קדושה הן לדבר הרשות כיון שמהנהגם בכך ^{טז}.

(וכן מה שנהגו ^{טז}) הרכה בני אדם שמשתמשין בשק של תפילין כשהם בדרך הוא ממעם זה שכיון שנהגו כן הרי זה כאלו התנו עליו כשעשאוהו או כשקנאוהו שישתמשו בו בדרך כמנהגם):

מג דין איך להתנהג בתפילין בהכנסו לבית הכסא וכו' מ' סעיפים:

א אסור ליכנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין ^א שבראשו ^ב או בזרועו ^ג גזירה שמה יעשה בהן צרכיו ^ד אבל בבית הכסא עראי דהיינו מקום שאין רגלין לפנות שם לגדולים מותר להשתין בהן ואין הוששין שמה יפנה שם ^ה אפילו הוא מקום צנוע ^ו.

ויש מי שאוסר ^ז להשתין בתפילין אפילו שלא בבית הכסא ^ח גזירה שמה יפנה בהן כי כן דרך המשתנים ותפילין צריכין גוף נקי ^ט ויש לחוש לדבריו ^י.

כמה דברים אמורים כשהן עליו אבל כשהן בכיסן ואוחז הכיס בידו מותר להשתין בה לדבריו הכל שכשהן בכיסן אין אוסר בהפחה לדבריו הכל ^{יא} כמו שיתבאר בס' מ"ד ^{יב}.

ואם אינן בכיסן אלא אוחזן בידו אפילו אם תופסן בבגדו ובידו ^{יג} אסור להשתין בהן מעומד אפילו שלא בבית הכסא ^{יד} שמה ^{טו} (א) ישפשף ביד זו את ניצוצות מי גדלים שיפלו על רגליו כשמתקן מעומד ^{טז}:

קונטרס אחרון

(ג) מה שנהגו בו' צריך עיון הדהוה חשמיש דתשמיש, עיין סימן [ק]נד סעיף [ג] בהגיה; ועוד שמדיותר גם כן לטלית שהוא גם כן כחול לגדן, ומה לי הוא ומה לי דבר אחר. וצריך עיון.

(א) שמה ישפשף בו' (עיין תוספות ^ל וט"ז סעיף קטן ד דלא כמ"א שם ^ל, ודו"ק. וכן משמע בבית יוסף ^{טז}).

ברוכי (משה). כאמרי לה שם גמ', וספר המצות ברכות שם בשם את הרפ"י.
ח ע' רש"י שם כג, ב ד"ה בית הכסא עראי.
ט כדלעיל מ' לו סעיפים א"ב. וש"ג.
י שורע סעיף א.
יא מ"א ס"ב ד.
יב סוף סעיף א. וש"ג.

יג דא"ש פ"ג הברכות ס' כה [ועל"ש דבריו המודות את צד]. מור ושורע סעיף א. ספר המצות ברכות כג, ב. ועל תוספות רכזנו יהודה ברכות כג, ב ד"ה בית הכסא קבוע.
יד ברכות כג, ב. מור ושורע ורמ"א שם.
טו תוס' ברכות כג, א ד"ה חיישין. ע"י בק"א.
טז כדלעיל מ' ג (מוד'ק) סעיף כ. וש"ג.
יז ברכות כג, א ד"ה חיישין.
יח סעיף קטן ה.
יט ד"ה וכתב בספר התרומה.

עג מ"א סעיף ג ואחרונים.
עד כן חושבנ' במ"א ס"ק ו' להחזיק מנהרגין מה, ב ד"ה א"נ"פ.
עה ט"ז.
עו מ"ז שם. ע"י בקור"א.

סימן מג

א רבא ברכות כג, א. מור ושורע סעיף א.
ב רש"י שם ד"ה מור. מור ושורע שם.
ג רבינו ירוחם תנ"כ ט' ח"ה. מ"א ס"ק א. וראה ספר התרומה סוף הלכות תפילין ד"ה אבר רבי נאי. אור ורוע ח"א סוף ס' תקנא. איהוה חיים הלכות תפילין מ' ו' (בשם הלכות תפילין לא ידעתי מי חוכרין).
ד רבא שם. מור ושורע שם.
ה תוס' ותוספות רבינו יהודה שם ד"ה חיישין. מור.
ו דא"ש פ"ג ברכות מ' כ. והלכות תפילין ס' כ.
ז משנעתי החוב"ם הל' תפילין פ"ד ה"ה. פסקי ריא"ו פ"ג ברכות הלכה ה' אות ב [נעתיק בשלמי הגמורים] (הובא

ב אבל אם הן בחקוקי² וחגר הגורה וכן אם הן צירוף וקשורין בבגדו³ שאינו צריך (עי' במה שכתבתי לעיל³³) לאחזן בידו מותר להשתין בהם אפילו מעומד:

ג אבל אם משתין מיושב או בעפר תיחוח³⁴ שאין ניצוצות נופלין על תליו³⁵ מותר להשתין בהן אפילו כשהן מגולין בידו ובלבד שלא יכנס בהן לבית הכסא קבוע³⁶ גורה שמא יעשה בהן צרכיו כשהן מגולין בידו כיון שהוא מקום שרגילים לפנות בו לגדולים.

אבל אם אחזן בבגדו בידו מותר אפילו לעשות בהן צרכיו בבית הכסא קבוע³⁷ וצריך שיאחזן בימינו כנגד לבו³⁸ אבל לא בשמאלו שמא יקנה בה³⁹ אבל בימין אין מקנה⁴⁰ ולשפשוף ניצוצות אין לחוש בשנפנה לגדולים שאף שאי אפשר לגדולים בלא קטנים⁴¹ שמתוך שדחוק עצמו לגדולים בא לדידי קטנים⁴² מכל מקום מן הסתם הוא עושה צרכיו מיושב ומיושב אין לחוש לניצוצות.

ויהרר לגלץ⁴³ ברצועות שלהן⁴⁴ שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו מפני⁴⁵ שגם ברצועות יש קרושה שהרי ד' וי"ד של שר"י קבועים בהן⁴⁶ וכשהוא יוצא מרחיק ד' אמות מפתח בית הכסא ומניחן עליו.

וכן כשנכנס צריך לחלצן ברחוק ד' אמות מפתח בית הכסא ומכניסן בבגדו בידו⁴⁷ ואפילו הנכנס לבית הכסא קבוע להשתין מים צריך לחלצן ברחוק ד' אמות⁴⁸ ואע"פ שאין איסור מן הדין ללך בתפילין אפילו תוך ד' אמות של צואה עצמה⁴⁹ מ"מ כיון שזה צריך הוא לחלצן תפיליו משום גזירת החכמים שמא יעשה בהן צרכיו יש לו לחלצן מיד שמגיע לה' אמות של בית הכסא שהן כד' אמות של צואה עצמה כמו שיתבאר בס"פ פ"ג⁵⁰.

אבל יכול להוליכין עמו בידיו עד בית הכסא ושם יאחזן בבגדו ביד ימין אם ישתין מיושב או בעפר תיחוח אבל אם ישתין מעומד לא יוליכין עמו לבית הכסא⁵¹ אלא יתנו לחבירו⁵² אא"כ מוליכין כביסו⁵³ אבל הנכנס לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו מיושב אין לו ליתן לחבירו שכיון שהתירו לו חכמים להכניסן לבית הכסא בבגדו בידו יש להכניסן עמו⁵⁴ כדי שישמרוהו מן המזיקים⁵⁵ וגם מצוה לשמורן בעצמם⁵⁶.

במה דברים אמורים שהנכנס לבית הכסא קבוע צריך לחלצן ברחוק ד' אמות בבית הכסא

כ 109ר התחזקה סוף הלכות תפילין ד"ה אבר ר' ינאי (הובא בב"י). שו"ע סעף ד.

כא ח"א ס"ק ה.

כב בקי"א.

כג הרב רבינו יונה ברכות כג, ב. דא"ש שם. רמ"א סעף א.

כד ברכות מ, א.

כה ח"א ס"ק א. ומלת צבי ס"ק ה. ארי' וזמא ס"ק א. וכן נחשת ברא"ש שם.

כו ד' עקובא בברייתא שם כג, א.

כז ד' מייאשא שם.

כח נמוקי יוסף הלכות תפילין. נמוקי יוסף ברכות שם. ב"ת.

כט ברלעיל ס"ג ג מדרב"ב ס"ג ועודו"ק ס"ה. וש"ג.

ל דא"ש שם וראה הרב רבינו יונה שם.

לא ראה רש"י ברכות כג, ב ד"ה אלא.

לב ר' מייאשא שם כג, א.

לג ש"י שם ד"ה גולעץ.

לד רב נחמן שם.

לה דש"י שם ד"ה שאל.

לו ברייתא שם.

לז טור ושו"ע סעף ה וסעף א. 197ד ס"ז ס"ק ה ומ"א ס"ק ד. וראה סמ"ג עשן כב.

לח ראה ברכות שם איבעיא להו מהו שיכנס אדם כ"י אבר להו איסור חישישן שבא יפנה בהן כ"י משעט או לאו.

דחיישין ד' מותר. וע"ש רש"י ד"ה בית הכסא קבוע.

לט סעף א.

מ ע"י מור ושו"ע ורמ"א סעף א. מ"א ס"ק זא.

מא מור יש (וראה רמב"ם הל' תפילין פ"ג ד"ה). מ"א שם.

מב ברלעיל סעף א. וש"ג.

מג שאלות פ' בא (שאלתא מח). הובא בהנחות חיימוניות הל' תפילין פ"ד אות ל וסמ"ג עשן כב כסופו. נמנרא ברכות כג, סמ"א ורמ"ב.

מד ב"י. מרש"י ברכות כג, ב ד"ה נפתר. וראה גם לקמן סי' שס סעף יז.

מה הרב רבינו יונה ברכות שם (ד"ה הואיל ושרי רבנן) בשם יש מפרשים.

הלכות תפילין מג

קסא

שהצואה שבו היא מגולה בלא חפירה אבל אם היא בחפירה¹⁰¹ חרי החפירה היא רשות לעצמו ובית הכסא שלמעלה רשות לעצמו ואין לו דין בית הכסא כלל כמו שיתבאר בס' פ"ג¹⁰² ומותר ליכנס בתוכו בתפילין שעליו ומ"מ קודם שישתין צריך להלצן לדבריו הכל כמו בשאר בית הכסא קבוע¹⁰³ (וגם לכסותו כמו שיתבאר בסומן שט"ו¹⁰⁴).

כמה דברים אמורים להשתין אבל לעשות צרכיו צריך להלצן ברחוק ד' אמות ממקום שרוצה לעשות צרכיו: אפילו נפנה במקום שאינו בית הכסא כלל אלא בחצירו או על פני השרה¹⁰⁵:

ד' וכל זה כשנפנה ביום אבל אם נפנה בלילה¹⁰⁶ או סמוך לחשיכה שאין שהות להניח עליו עוד אחר עשיית צרכיו¹⁰⁷ לא יעשה בהן צרכיו אפילו הן גלולין בבגדו ולא יכנס בהן לבית הכסא קבוע אפילו להשתין¹⁰⁸ מושב¹⁰⁹ והן גלולין בבגדו אלא חולצן ברחוק ד' אמות ומניחן בכיסן אם יש בו מפח¹¹⁰ אבל אם אין בו מפח בטל הוא לגבי התפילין כיון שהוא כליי¹¹¹ ואם מניח בכלי שאינו כליי¹¹² אפילו אין בו מפח¹¹³ אינו בטל לגביהן ואוחז הכיס או הכלי בידו ונכנס¹¹⁴ אפילו לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו או להשתין אפילו מעומד¹¹⁵:

ה' וכל זה¹¹⁶ שהתירו חכמים להכניס תפילין לבית הכסא קבוע¹¹⁷ אפילו כשהן בכיסן¹¹⁸ הוא בבית הכסא שבשרה שאי אפשר להצניען חוץ לבית הכסא שמא יטלו אותן עוברי דרכים¹¹⁹.

אבל בבית הכסא שכבית לא יכניסן כלל¹²⁰ אפילו בכיסן¹²¹ כיון שיכול להניח במקום המשתמר¹²² וכן לא יעשה בהן צרכיו בחצירו אפילו שלא בבית הכסא¹²³ אפילו הן בכיסן אבל מותר להשתין בהן שלא בבית הכסא קבוע כשהן בכיסן אפילו הוא בביתו וחצירו¹²⁴:

ו' ואפילו בבית הכסא שבשרה לא התירו אלא בתפילין שאדם לובשן כל היום והולך בהן בשדה ואי אפשר למרוח בכל פעם להשיכן בביתו וגם אי אפשר להצניען בשדה מפני עוברי דרכים.

אבל שאר ספרים אסור להכניסן אפילו בבית הכסא שבשרה¹²⁵ בבגדו בידו להשתין מיושב או לעשות צרכיו אפילו שלא בבית הכסא קבוע¹²⁶ כי יכול להניחם בביתו אבל מותר

מז (פני ברחוק ד') אמות מן הגומא והוא עשוי במרחק בענין שרתינו מתגלגל ונעלף מיד לרחוק וכן דמי תלים וירדו מיד לגומא (לקמן ס' פג סעיף ד' רש"י).

מז סעיף ד'.

מח דש"י ברכות כג, א ד"ה בית הכסא קבוע ושורע סעיף ב ומ"א ס"ק ג.

מט סעיף ד. ועי' תהלה לדוד ס"ק ג.

נ רא"ש פ"ג ברכות ס' ב. ורא"ש הלכות תפילין ס' ב. כ"י. מ"א שם.

נא רא"ש שם. כ"י. וראה רבינו ירוחם נתיב יפ ח"ה.

נב ד' יוחנן שם ברכות כג, א.

נג ד' וראה שם. מור ושוע' סעיף ג.

נד ד' חכמים ה"ל תפילין פ"ד דה"ל. שורע שם.

נה מ"א ס"ק יב.

נו רמב"ם שם. שוע' שם.

נז רש"י ברכות שם (ד"ה לא שנו ... אלא בכלי שהוא

כליין). מ"א ס"ק יג.

נח אב"י שם.

נט רמב"ם שם.

ס ממשננות מ"א ס"ק ד.

סא ספר התרומה שם. מור ושוע' סעיף ג.

סב כשאוחז בידו ובבגדו.

סג שאו אינו צריך לאוחז בידו. ועי' קני' השולחן. וראה תהלה לדוד ס"ק י.

סד בריתא ברכות שם. ספר התרומה שם.

סה מור ושוע' שם.

סו מ"א ס"ק יד.

סז ספר התרומה שם. שוע' שם.

סח ע"י ב"י ומ"א ס"ק ו' דדמי לבית הכסא לדודן.

סט מ"א ס"ק יד.

ע מ"א ס"ק ד.

עא ראה לעיל סעיף ג.

להכניסן בכיסין לבית הכסא³⁰ קבוע שבשרה לעשות צרכיו³¹ או להשתין אפילו מעומד³² (אבל בבית הכסא שבבית או לעשות בהן צרכיו בהצירו אפילו שלא בבית הכסא קבוע דינם כתפילין שאסור אפילו בכיסין³³) וספר תורה אסור להכניסו אפילו בכיסו לבית הכסא³⁴ קבוע אפילו שבשרה כמו שיתבאר ביו"ד סימן רפ"ב טו.

ובל זה כשרוצה לעשות צרכיו גדולים או אפילו קטנים אלא שהוא בית הכסא קבוע ויש לחוש שמה יפנה שם לגדולים³⁵ אבל אם נכנס שלא לעשות צרכיו כלל יש מתירין³⁶ להכניסן בידו³⁷ אפילו מגולין לבית הכסא קבוע אפילו שבבית והוא הדין לשאר ספרים.

ויש מי שאוסר³⁸ בנכנס לבית הכסא קבוע שלא לעשות צרכיו כמו שיתבאר כמו בנכנס לעשות צרכיו ונכון לחוש לדבריו³⁹.

במה דברים אמורים להכניסן בידו⁴⁰ אבל ליכנס לבית הכסא בתפילין שבראשו או בזרועו שלא לעשות צרכיו כלל אפילו קטנים לדברי הכל אסור בכל ענין⁴¹ אפילו הן מכוסין על ראשו וזרועו שהרי אפילו בבית המרחץ אסור ליכנס בתפילין שעליו⁴² ולא אמרו שאין אסור ליכנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין שעליו אלא משום גזירה שמה יפנה בהן אלא משום שלהשתין הוא היינו של אדם⁴³ ואי אפשר בלעדו ולא היו ממריחין אותו לחלוץ תפלו בשביל כך משא"כ כשנכנסם שלא לצורך.

וליכנס למרחץ אף שהוא צרכו של אדם⁴⁴ מ"מ כיון שמוכרח הוא לחלצן במרחץ כשיפשיט כל בגדיו הצריכהו לחלצן על פתח המרחץ שלא יכנס בהן כלל לבית המרחץ ומטעם זה הצריכהו לחלצן ברחוק ד' אמות מבית הכסא קבוע כשנכנס להשתין⁴⁵ כמו שנתבאר למעלה⁴⁶:

ז כמה דברים אמורים ליכנס לבית הכסא אבל צואה שאינה בבית הכסא מותר לילך אצלה בתפילין שעל ראשו וזרועו אם דרך הילוכו הוא שם וא"צ להרחיק ממנה ולכן מותר לילך בתפילין שעל ראשו במבואות המטונפות⁴⁷ אע"פ שהצואה נראה לעין וא"צ לכסות התפילין של ראש מן הדין ואע"פ טוב לכסות בכובע⁴⁸:

ח וכן מותר לדופא ליקח עיטם של מי הגלים לבדוק בו החולה⁴⁹ אע"פ שתפילין בראשו ובעל נפש יהמיר לעצמו:

ט אם שכח תפילין בראשו ועשה בהן צרכיו⁵⁰ מניח ידו עליהן לכסותן עד שגמור עמוד הראשון⁵¹ שאם יפסקו מיד יבא לידי הדרוקן⁵² ויוצא והולץ של יד ושל ראש והורו

ונכנסם⁵³:

פח כולקטן ס"ו מה ס"ג וש"ג.
פח מ"א שם. וראה במרות מ"ד, ב ורש"י ותוס' שם.
פז נדרים פ, ב.
פח מ"א שם.
פט מ"א ג.
צ רח"ע בתשובה ס"ו נ"ג. מ"א ס"ק א.
צא ונ"ה בספרו ר"ה המהלך. וראה שם ו"ה וכן לענין. וראה גם לעיל ס"ו מה ס"ח.
צב תשובת הרשב"א הובא בב"י פ"ק ס"ה. ש"ע ס"ק מ.
צג ד"ב הו"א ברכות כה, א. מור וש"ע ס"ק ה.
צד רב נטמן בר יצחק שם. מור וש"ע שם.
צה ברייתא שם. וברש"י שם ד"ה הדרוקן "חולי המצננה את הכיס". מ"ז ס"ק ה.
צו רמב"ם ה"ל תפילין פ"ד הל"ב. מור וש"ע שם.

עב מ"א שם.
עג ראה לעיל ס"ק ד.
עד ראה לעיל ס"ק א.
עה לעיל ס"ק ה.
עו רמב"ם ה"ל ספר תורה פ"ו הל"ו מ"א שם.
עז ס"ק ה.
עח רבינו ירוהם תניב שו"ה.
עט רא"ש ברכות פ"ג ס"ו. חוס' הובא ברבינו ירוהם שם.
פ מ"א שם.
פא ר"ב האי גאון הובא ברבינו יונה ברכות כג, א וברא"ש שם וברבינו ירוהם שם.
פב ב"י (אף שפירש ב"ענין אחר ודו"ק).
פג מ"א שם.
פד מ"א ס"ק מ.